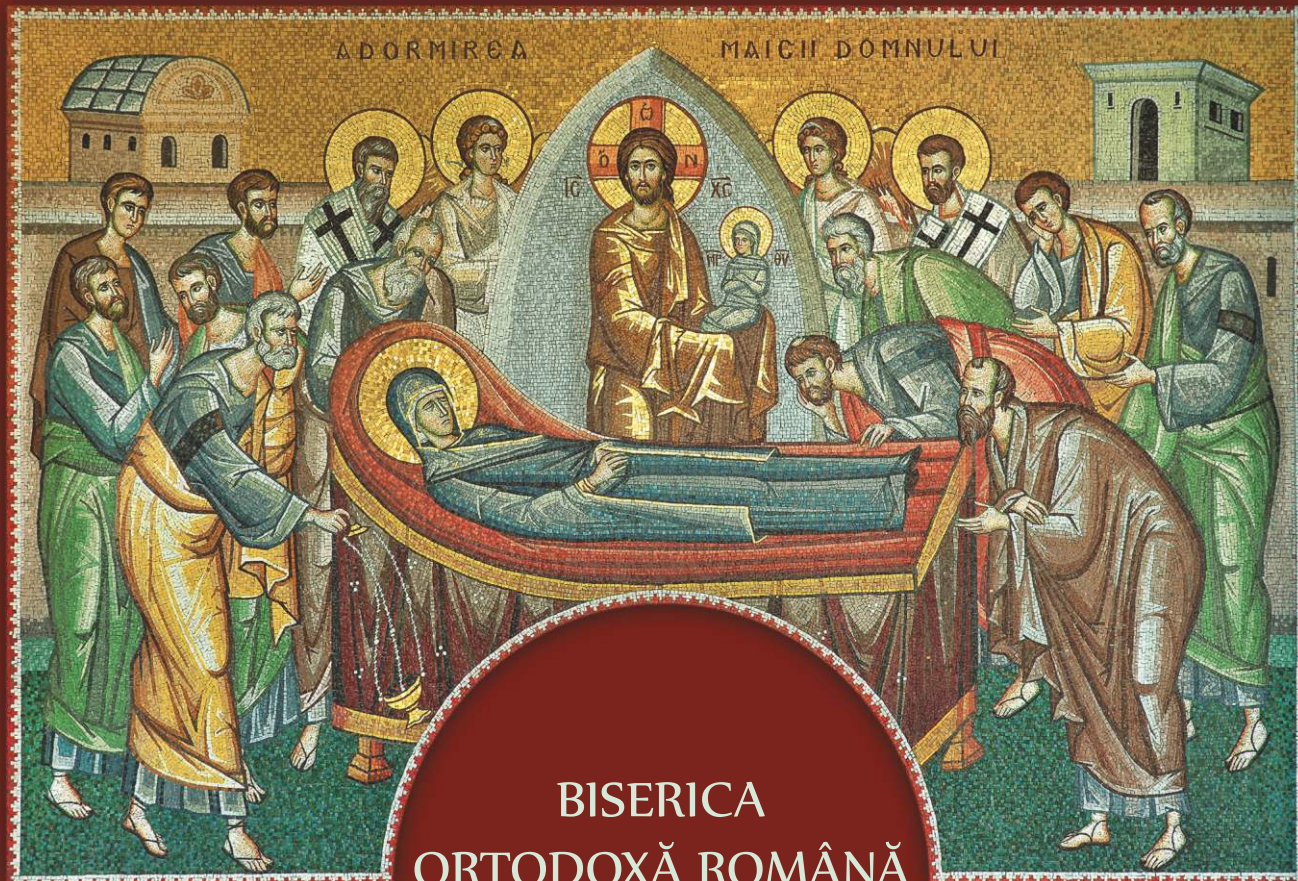

PR. DAN HOGNOGI

ARHID. NICOLAE BALAN

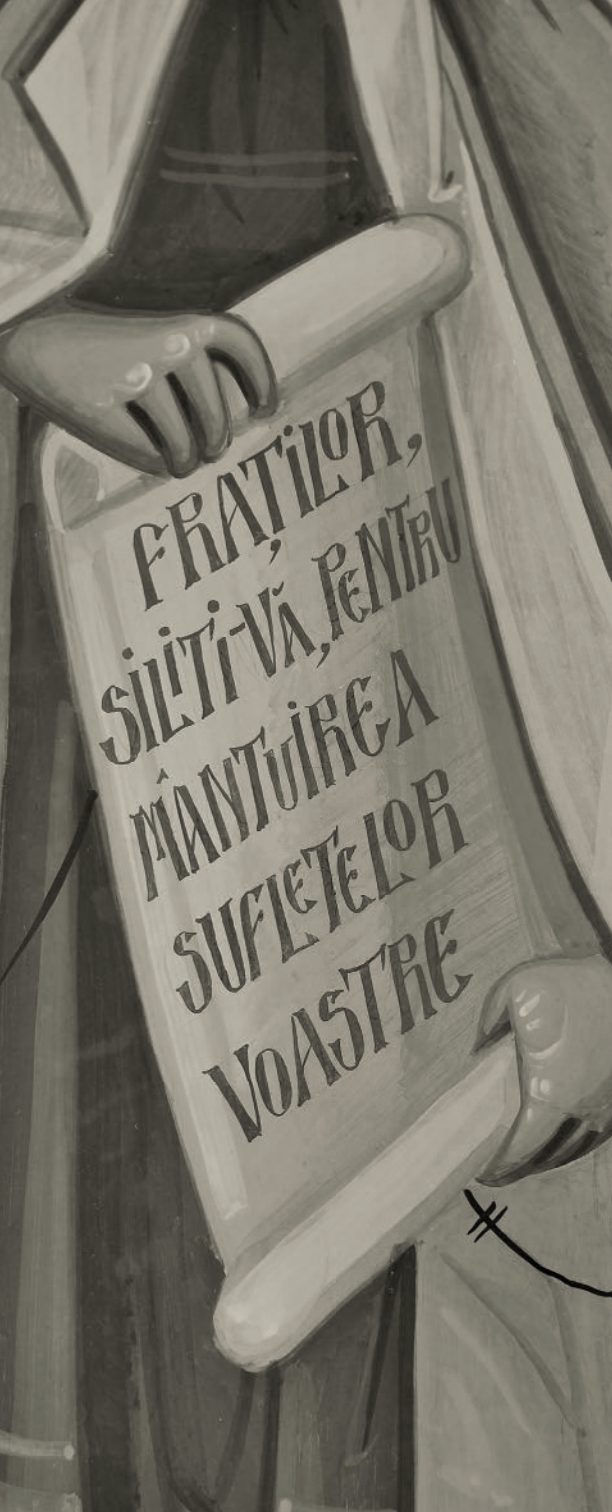
BISERICA
ORTODOXĂ ROMÂNĂ
„ADORMIREA MAICII DOMNULUI”
MĂNĂȘTUR, CLUJ-NAPOCA

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ
„ADORMIREA MAICII DOMNULUI”
MĂNĂȘTUR, CLUJ-NAPOCA

Referenți științifici:

Pr. conf. univ. dr. Marin Cotețiu

Arhim. pr. univ. dr. Teofil Tia

Această lucrare a fost publicată în format fizic
la Editura Renașterea, Cluj-Napoca, în anul 2021.

ISBN 978-606-37-1657-7

Copertă, fotografie, design: Ovidiu Muraru

Colaboratori: Anamaria Lupu

Universitatea Babeș-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruța Săcelean
Str. Hasdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@ubbcluj.ro
<http://www.editura.ubbcluj.ro>

PR. DAN HOGNOGI

ARHID. NICOLAE BALAN

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ
„ADORMIREA MAICII DOMNULUI”
MĂNĂȘTUR, CLUJ-NAPOCA

Apărută cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
† **ANDREI**
Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului
și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2022

CUPRINS

„DE TE VOI UITA, IERUSALIME,
UITATĂ SĂ FIE DREAPTA MEA”

- 7 -

ISTORICUL PAROHIEI
„ADORMIREA MAICII DOMNULUI”

- 9 -

PAROHIA „ADORMIREA MAICII
DOMNULUI” – ZIDURI ȘI ZIDIRI

- 17 -

IMAGINI DOCUMENT CU
PICTURA VECHIE A BISERICII

- 20 -

SCURTĂ PREZENTARE A
PROGRAMULUI ICONOGRAFIC

- 27 -

TURLA

- 32 -

ALTARUL

- 44 -

CICLUL ISTORIC

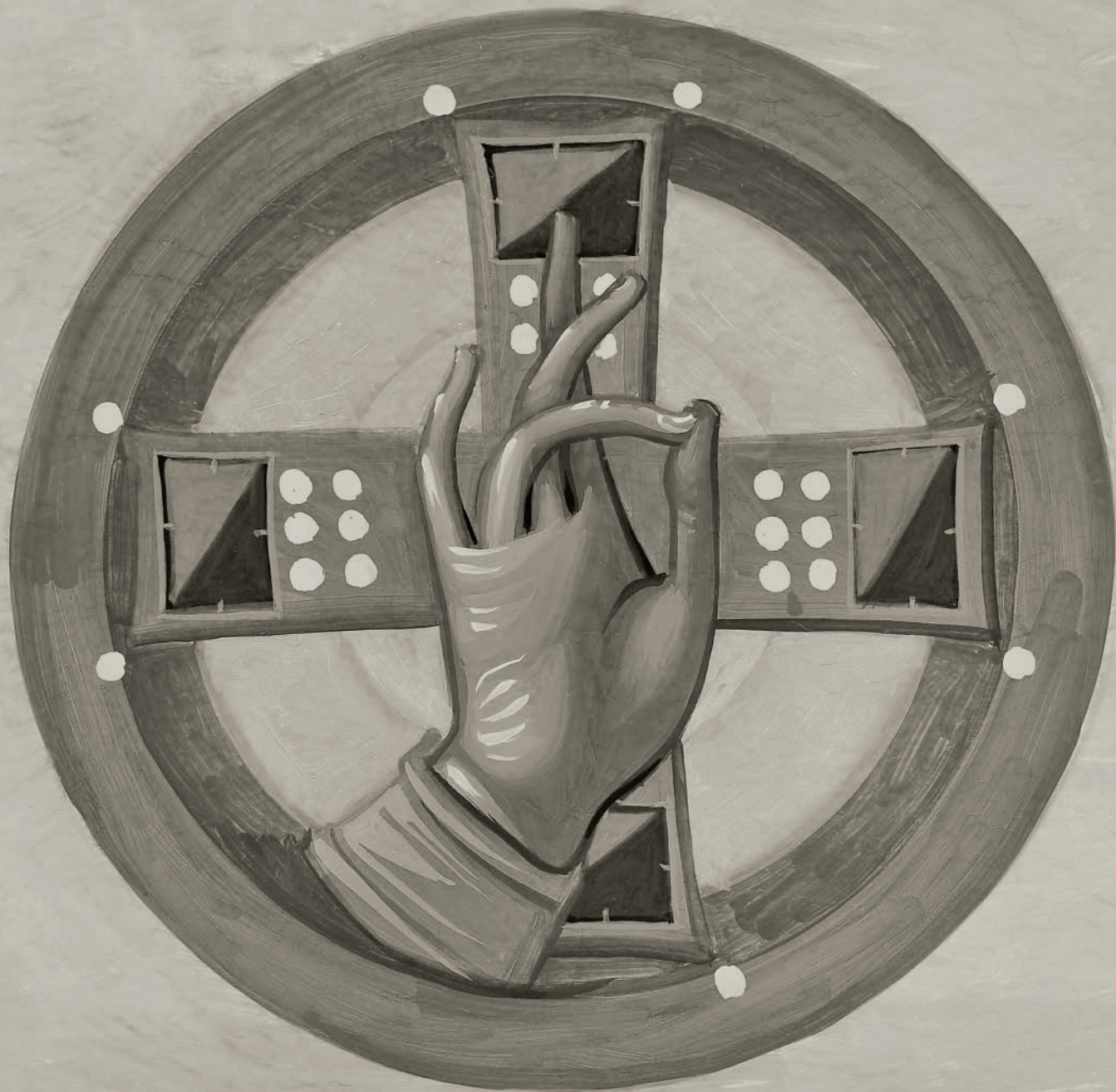
- 56 -

CICLUL DOGMATIC

- 86 -

RUGĂCIUNEA TUTUROR SFINȚILOR

- 96 -

„De te voi uita, Ierusalime,
uitată să fie dreapta mea”

(Psalm 136,5)

Au și albumele importanța lor. În imagini adună, pe lângă frumusețea artistică, mulțime de amintiri pe care le retrăim privind realizările împlinite cu ajutorul lui Dumnezeu.

Așa se întâmplă și cu acest album lansat cu prilejul resfințirii bisericii „Adormirea Maicii Domnului” din Mănăstur. Ne aducem aminte de ctitorii și binefăcătorii bisericii, ne aducem aminte de pleiada de preoți de marcă ce au slujit aici și ne aducem aminte de mănăsturenii categorici în fermitatea lor, care sunt o mândrie a Clujului.

Istoricii îi vor aminti pe toți, noi ne bucurăm de lucrările de restaurare și pictură ce s-au săvârșit acum, pe vremea părintelui protopop Dănuț Hognogi, artistul plastic al picturii fiind părintele Nicolae Balan. Icoanele frescelor sunt locuri ale unor prezențe harice. Fiecare în parte ne aduce aminte de un moment din istoria mântuirii sau de un sfânt care ne servește de exemplu.

Apostolul Pavel, stimulând memoria noastră, ne zice: „Aduceți-vă aminte de mai-marii voștri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviți cu luare-aminte cum și-au încheiat viața și urmați-le credința” (Evrei 13, 7). Credința lor „lucrătoare prin iubire” (Galateni 5, 6) este pentru noi mobilizatoare.

Locuitorii cartierului Mănăstur, cum spune Proorocul David, nu-și pot uita biserica lor care le este Ierusalim duhovnicesc. Ea îngemănează și eforturi și amintiri. Ctitorilor și binefăcătorilor bisericii acesteia le dedicăm versurile pe care Tudor Arghezi le dedica „poetului necunoscut”: „Altarul ca să fie și pietrele să ție/Cer inima și viața zidite-n temelie”.

†ANDREI

Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului
și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului

Istoricul Parohiei „Adormirea Maicii Domnului”

Parohia „Adormirea Maicii Domnului” din Cluj-Napoca se circumscrie geografic aproximativ în hotarele vechiului sat Mănăştur, astăzi cel mai mare cartier al municipiului Cluj-Napoca.

Satul Mănăştur este atestat documentar în secolul al XIII-lea, dar sunt dovezi care ne sugerează rădăcinile sale mult mai adânci în istorie.

Deşi nu avem date despre organizarea bisericească de aici din acele vremuri, prin analogie, putem să mărturisim că românii de la marginea cetăţii Clujului aveau Biserică, preoţi slujitori şi aparţineau canonic de ierarhia ortodoxă de dincolo de munţi, de vreun horepiscop sau de mănăstirea din Perii Maramureşului, aşa cum însuşi hramul Bisericii ne-o sugerează.

Din scrisoarea¹ adresată regelui Sigismund în anul 1656, de Conrad Iacob Hildebrandt, care a însoţit solia suedeză trimisă de regele Gustav

în Transilvania la principele Rakotzy Gheorghe II pentru a încheia alianţă cu acesta împotriva Poloniei, rezultă că în Mănăştur exista la anul 1656 o biserică bine organizată, un preot pentru românii ortodocşi de aici şi o casă parohială.

Confirmarea celor mai sus menţionate o face inscripţia de pe o piatră funerară: „Aici zace Aneta Bodea, fiica preotului, 1721” şi „Pomeneşte Doamne pe adormitul robul tău Andrei Elici şi Ion într-o împărăţie Ta. Amin. / Fiind acestora părinţi Pascu Simion şi Irina / au ridicat aceasta Sfântă cruce / An 1754, sep. 5 zile”².

Importanţa acesteia rezidă şi în informaţia că tatăl Anetei Bodea a fost primul preot cunoscut care a deservit la biserica de aici, fără să ştim dacă la data decesului fiicei sale era sau nu în viaţă.

La sfârşitul secolului al XVII-lea, negustorii

macedo-români Pavel din Macedonia și ginererele său Gheorghe Cristofor Literatul construiesc o mănăstire în preajma orașului Cluj, în satul Mănăstur. În sinodul ținut la Alba Iulia la 17 iunie 1696 li se recunoaște calitatea de ctitori³ din partea mitropolitului Teofil.

Uniatismul și frământările religioase ce au avut loc în Transilvania după anul 1700 nu le-au fost străine mănăsturenilor. În deceniul al treilea al secolului al XVIII-lea, 469 de români ortodocși din Mănăstur trec la religia greco-catolică, împreună cu biserica, în scopul obținerii dreptului de emancipare națională. În 1723 este menționat ca protopop de Mănăstur Toma (Szvidovias?), care apare în documente în calitate de martor al donației unui minei⁴. Cinci ani mai târziu, apare ca inculpat și „condamnat de sinodul general și pedepsit cu înlăturarea din funcție datorită gravelor excese pe care le-a comis”.

În anul 1733 în urma conșcripției făcute din dispoziția episcopului Inochentie Micu Klein, în Mănăstur erau sediul protopopesec, o biserică și casa parohială. Biserica era deservită de doi preoți: Vasile, protopop, și Precup⁵. În anul 1756 îl găsim protopop al Mănăsturului pe Teodor Meheși (1756-1795)⁶.

În 28 martie 1848 în casa parohială s-a ținut o consfătuire a fruntașilor români condusă de Florian Micaș și Iosif Hodoș.

Între anii 1845-1893 sunt consemnați ca preoți Grigore Lobonț, căruia i-a urmat Nicolae Pop (1845-1893), iar între anii 1893-1948 Valeriu Pop și Clemente Pandrea⁷.

Numărându-se între cei 38 preoți greco-catolici semnatori ai actului de revenire la Biserica Ortodoxă din octombrie 1948, preotul Emil Mureșan este numit paroh al Parohiei „Adormirea Maicii Domnului” din Cluj Mănăstur.

De numele preotului Emil Mureșan se leagă ridicarea actualei Biserici parohiale⁸. Între anii 1950-1961 prin grija și sub supravegherea sa, cu contribuția financiară a mănăsturenilor și a ajutoarelor aduse de la București s-a construit actuala biserică. Ea este con-

struită din beton și cărămidă, în stil bizantin, sub formă de cruce, având două turnuri, unul în față și celălalt pe cupola centrală. A fost pictată de către pictorii Cornel Cenan și Ioan Gavrilă. Vechiul iconostas datează din anul 1754 și provine de la Capela Episcopiei Greco-Catolice, astăzi aflându-se în custodia Mitropoliei Clujului. Acesta cuprinde 35 de icoane ce reprezintă prorocii, apostolii, praznicele împărătești.

Biserica a fost sfințită de la 1 octombrie 1961 de către episcopul Teofil Herineanu. Preotului Emil Mureșan îi urmează pentru o scurtă perioadă Mircea Giurgiu (1972 - 1977), Augustin Suci (1974 - 1980), Ioan Sâncrăian (1977-1979) și Ioan Pop (1978 - 1980).

Vreme de trei decenii preot paroh a fost Matei Popovici (1979 - 2010).

Preoți slujitori au fost: Iosif Ungur (1980 - 1986), pr. prof. dr. Stelian Tofană (1983 - 1990), Dorin Șova (1987 - 2010).

Actualmente, parohia este slujită de: pr. dr. Hognogi Dănuț Liviu – paroh, pr. Vasile Roman, pr. Prof. Dr. Dorin Ielciu, care dezvoltă în „tinda Bisericii” mai multe programe pentru copii și tineret.

Note

¹ „Preoții ortodocși folosesc un instrument de lemn, pentru a chema pe credincioși la biserică, adică o scândură de lemn de 4 coți, groasă de 2-3 degete și lată de ½ cot, dată bine la rindea, fără crăpături și fără găuri, pe care o bat astfel cu mâna stângă, încât scoțând tonuri, când pline, când grave, când ascuțite, când dure, când rare, produc o melodie foarte plăcută, după toate regulile muzicale. Așadar, când vor să dea semnalul pentru venirea la biserică, ortodocșii folosesc clopote de lemn (toaca). Am auzit întâia oară bătându-se toaca și apoi am văzut-o de aproape în ulița Mănăsturului din preajma Clujului, căci după ce dădea semnalul cu toaca, obișnuiam adesea să mergem și noi la popa, care-și avea locuința în curtea bisericii și să asistăm la slujba bisericească. Toaca era atârnată la mijloc cu un lanț de zidul bisericii. În această scândură bătea preotul în mod iscusit, cu un ciocan de lemn, odată o bătaie tare, pe care apoi înmulțea bățiile și la urmă bătea atât de tare și de des, încât sunetul se subția din ce în ce, până nu se mai auzea deloc. Această muzică din toacă de lemn nu era neplăcută urechilor. Așa ceva am auzit în Moldova... îndeosebi la Iași și Suceava” – în *Călători străini despre țările române, vol. V* îngrijit de Maria Holban, Editura Științifică, 1973, p. 594.

² Prof. Dumitru Mureșanu, Prof. Emil Albu, *Monografia Mănăsturului. Din cele mai vechi timpuri până în zilele noastre*, 1996, p. 213.

³ St. Meteș, *Mănăstirile Românești din Transilvania și Ungaria*. Vezi și pr. Liviu Hognogi Dănuț, *Lăcașuri monahale ortodoxe din Transilvania până la începutul secolului al XIX-lea (zona sud-someșeană)*, Editura Karuna Bistrița, 2009.

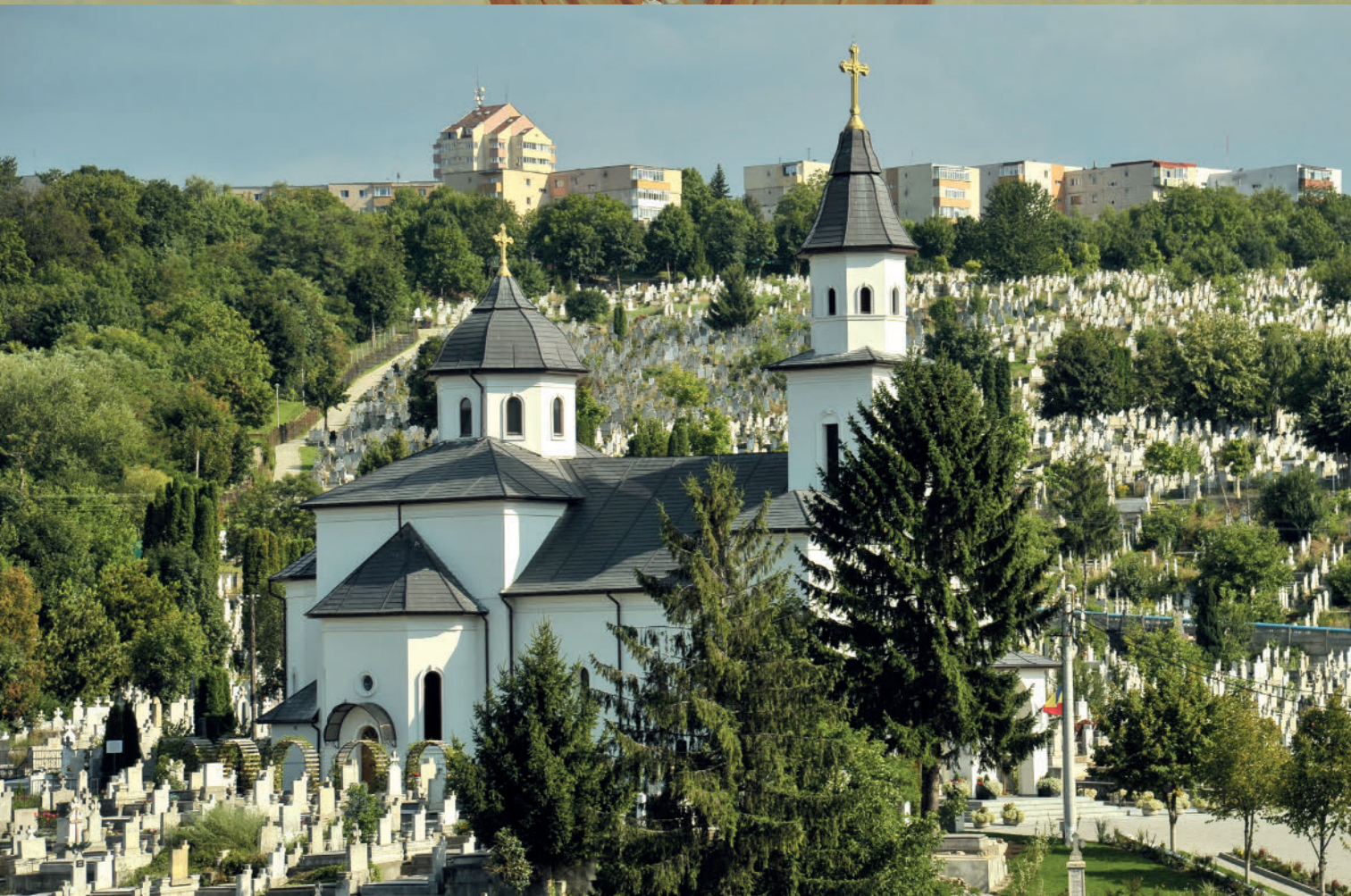
⁴ Greta Monica Miron, *Biserica Greco-Catolică din Comitatul Cluj în secolul al XVIII-lea*, Presa Universitară Clujeană, 2007, pp. 56-57.

⁵ Greta Monica Miron, *op.cit.*, p. 56 și Prof. Dumitru Mureșanu, Prof. Emil Albu, *Monografia Mănăsturului. Din cele mai vechi timpuri până în zilele noastre*, p. 214.

⁶ A fost fiu de iobag, absolvent al Colegiului Iezuit din Cluj, apropiat al scaunului episcopal de la Blaj. A avut o familie numeroasă din care i-a urmat ca succesor Avram Meheși (1795-1803), cunoscut pentru bunele sale sentimente patriotice și Fundația ce i-a purtat numele, „Avram Meheși”. Un alt fiu al protopopului Teodor Meheși a fost Iosif, cel care a ajuns secretar a Cancelariei aulice a Transilvaniei din Viena. El a mijlocit înaintarea Suplexului românilor la împărat (1791).

⁷ În interiorul altarului Bisericii „Adormirii Maicii Domnului” pe peretele dinspre răsărit se află o placă inscripționată cu numele unora dintre slujitorii altarului: „Aici zac osemintele preoților și familiilor lor: Grigore Lobonțiu, Iosif Lobonțiu, Nicolae Pop, Valer și Valeria Pop, Beniamin și Cornelia Rusu, Emil și Maria Pop și preot Valer Muste”.

⁸ S-a născut la 28 noiembrie 1906 în localitatea Bârsău Mare, pe Someș. După absolvirea teologiei și căsătorie a fost hirotonit preot la 2 noiembrie 1930, activând pentru o scurtă perioadă (1 ianuarie 1931 - 1 martie 1931) la parohia Borșa Clujului. Începând cu 1 martie 1931 a fost transferat la Dăbâceni, Dej – unde și-a desfășurat activitatea preotească până la 15 aprilie 1948, cu excepția perioadei Dictatului de la Viena, când a fost expulzat în România. Din 15 aprilie 1948 până la 1 martie 1949 îl găsim preot în satul natal Bârsău Mare. Numărându-se între cei 38 de preoți greco-catolici semnatari ai actului de revenire la Biserica ortodoxă din octombrie 1948, preotul Emil Mureșan a fost numit la Parohia „Adormirea Maicii Domnului” din Cluj – Mănăstur (1 martie 1949 – 12 martie 1972) până la pensionare.

Parohia „Adormirea Maicii Domnului” – ziduri și zidiri

„Popoarele spune-se că dispar
Când nu mai pot
Să se roage”.

– Ioan Alexandru, *Imnele Maramureșului*

A treia biserică atestată documentar a Mănăsturenilor s-a ridicat în perioada anilor 1950-1961. Prima pictură care a împodobit sfântul lăcaș a fost executată de către pictorii Cornel Cenan și Ioan Gavrilă, iar ca iconostas folosindu-se vechea catapeteasmă aflată astăzi în custodia Muzeului Mitropoliei Clujului. După o jumătate de veac, având în vedere degradarea bisericii în ansamblul ei, în anul 2010, am primit ascultarea de a rectori această veche vatră de spiritualitate românească, drept pentru care a urmat un deceniu de împreună lucrare, 2011-2021.

Lucrările executate în această perioadă au fost ample și au cuprins renovarea totală a edificiului, culminând cu împodobirea

bisericii cu un nou iconostas – icoanele fiind realizate de pictorul George Romila, cu pictură murală în tehnica *a fresco* – realizată de o echipă formată din pictorii: Bogdan Rednic, Adrian Sicoe, Claudiu și Dumitru Mihăilă, coordonată de arhidiacon Nicolae Balan. Mozaicul din pridvorul exterior al bisericii a fost executat de către Anca Mihăilă.

De ce acest demers? Mai întâi, din evlavie față de Maica Domnului, cea care a făcut începutul mântuirii noastre, pe care am simțit-o mereu grabnică mijlocitoare și care este ocrotitoarea acestei Biserici parohiale. A doua motivație se leagă de respectul față de trecut, de rădăcini, Biserica fiind „Maica neamului românesc”, iar, în cazul de față, această biserică este maica tuturor bisericilor cartierului Mănăstur. O altă motivație se leagă de prețuirea față de zestrea primită de la vechii mănăstureni, cei care imediat după cel de-al doilea Război Mondial, în plină epocă sovietică și într-o gravă penurie

financiară, cu palmele lor bătătorite și cu carele trase de boi, dar mai ales cu dragostea, au ridicat această măreață biserică. Dacă ei au ridicat-o, avem minima obligație morală de a o împodobi așa cum și ei și-ar fi dorit să o facă. Nu în ultimul rând, amintim de motivația care reiese din responsabilitatea față de ascultarea încredințată de ierarhii noștri.

Părintele Rafail Noica spune că „Ortodoxia seduce, nu convinge”, și asta prin frumos și taină, pentru că, așa cum spunea Dostoievski, „frumusețea va mântui lumea”. Cum seduce această biserică? Prin arhitectura sa, iar astăzi, prin iconostasul artistic traforat în lemn de tei și prin icoanele și fresca ce împodobesc interiorul bisericii. Apoi, prin viața liturgică și programele care sunt specifice parohiei noastre și care pregătesc biserica de mâine. La streășina acesteia trăim mereu în paradoxul liniștii cimitirului și a efervescenței glasului tinereții. Menționăm, în al treilea rând, împletirea firească aici a culturii și a cultului, prin lansări de carte, prelegeri ale unor personalități, concerte de muzică sacră și profană. Nu în ultimul rând, subliniem parteneriatele proifice dintre parohia noastră și școală, ca și cele cu comunități din mediul rural, materializate prin concerte, scenete, caravane filantropice și sanitare, tabere și burse.

Așadar, socotim că revigorarea vieții parohiei „Adormirea Maicii Domnului” nu îmbracă doar haina administrativă, ci se întrupează în toate aspectele vieții credincioșilor parohiei noastre, din această epocă postmodernă.

Paroh, pr. dr. Dan Hognogi

IMAGINI DOCUMENT
CU PICTURA VECHIE

DOAMNE - OH NU AM CINE SĂ MĂ POGOARE ÎN SCAL
GATOARE CIND SE TÎMBURA APO - PÎNĂ VIN EU -
ALTU' INVINȚITA MEA SE POGOARĂ
ZISUȘI ISUS LUI
SCOALĂ - IATĂ PATUL TĂU ȘI UMBLĂ

104A - 91-2

ISUS A ZIS: ZAHEE GRĂBEȘTE DE TE POGOARĂ
CĂCI ASTĂZI ÎN CASA TA MI SE CADE SĂ RĂMIN.

104A - 91-3

DE AI FI STIUT DADUL LUI DUMNEZEU ȘI CINE
ESTE CEE-CE ȚI A ZIS - DĂ MI SĂ BEAU AI FI CERUT
TU DELA DINSUL ȘI ȚI-AR FI DAT APA VIE

104A - 91-4

DOAMNE - OH NU AM CINE SĂ MĂ POGOARE ÎN SCAL
GATOARE CIND SE TÎMBURA APO - PÎNĂ VIN EU -
ALTU' INVINȚITA MEA SE POGOARĂ
ZISUȘI ISUS LUI
SCOALĂ - IATĂ PATUL TĂU ȘI UMBLĂ

DOAMNE - OH NU AM CINE SĂ MĂ POGOARE ÎN SCAL
GATOARE CIND SE TÎMBURA APO - PÎNĂ VIN EU -
ALTU' INVINȚITA MEA SE POGOARĂ
ZISUȘI ISUS LUI
SCOALĂ - IATĂ PATUL TĂU ȘI UMBLĂ

DOAMNE - OH NU AM CINE SĂ MĂ POGOARE ÎN SCAL
GATOARE CIND SE TÎMBURA APO - PÎNĂ VIN EU -
ALTU' INVINȚITA MEA SE POGOARĂ
ZISUȘI ISUS LUI
SCOALĂ - IATĂ PATUL TĂU ȘI UMBLĂ

Scurtă prezentare a programului iconografic

În vechime Dumnezeu S-a revelat pe Sine lui Moise pe Muntele Sinai. Tot atunci I-a descoperit și modelul cortului în care urma să se săvârșească cultul divin. După așezarea în Pământul Făgăduinței, a fost construit templul sfânt de către Solomon, fiul lui David, iar în ziua sfințirii zidirii celei noi, un nor luminos, de o frumusețe nepământească, s-a pogorât și a învăluit-o, adăugând frumuseții celei pământești o splendoare de dincolo de ceruri. Acest templu a fost dărâmat de babilonieni, apoi rezidit și iarăși distrus de romani. Însă Cuvântul lui Dumnezeu, cu care a vorbit Moise pe Sinai, era deja întrupat „S-a făcut trup” (In. 1, 14) odată pentru totdeauna, iar trupul Lui omenesc era, de-acum, adevăratul Templu. De la templul cel vechi a rămas planul esențializat, peste care generațiile de meșteri creștini au așezat noi straturi de frumusețe filocalică, în timp ce bisericile continuau să poarte lăuntric structura originală revelată.

Arhitectura și iconografia unei biserici creștine a fost înțeleasă de către Părinți având ca temei Întruparea Logosului divin. Deși variată ca formă, planimetria bisericii este întotdeauna împărțită în altar și naos, pronaosul fiind prezent adesea, însă nu în mod obligatoriu. Evoluția arhitecturii bisericești în țara noastră a dus la utilizarea frecventă a planului triconc, care arată ca o cruce formată din absida altarului și două abside laterale ale naosului, pronaosul dreptunghiular prelungindu-se în partea opusă altarului. Acesta este și cazul *Bisericii Adormirea Maicii Domnului* din Mănăștur. Particular, absidele acestei biserici sunt poligonale datorită modului de construire a bolților care sunt din lemn.

Fiecare parte a spațiului liturgic are o funcție practică clară și o semnificație simbolică aparte. Iconografia ilustrează și potențează valențele simbolice ale fiecărei părți și are rolul de a

unifica aceste înțelesuri. Biserica este văzută ca o oglindire a lumii întregi, văzute și nevăzute, sensibilă și inteligibilă. Lumea sensibilă, corporală, este simbolizată de naos, iar cea inteligibilă, nematerială este simbolizată de altar. Turla este asimilată altarului ca semnificație. Relația și accesul omului către lumea duhovnicească este dezvoltată pe două axe, una verticală, de la concretul pământesc către cerescul lumii angelice și în final către *Hristos Pantokrator*, iar cealaltă orizontală, înaintând din naos către altar, având ca scop împărțirea cu Hristos prin Euharistie. Această relație cu Dumnezeu este dezvoltată în ambele sensuri, Hristos pogorându-se în lume istoric prin Întrupare și în cadrul cultului prin mijlocirea Duhului Sfânt. Trimiterea neîncetată peste om și peste lume a Duhului Sfânt este o formă veșnică de Pogorâre a dumnezeirii în Creație. Această Pogorâre nu se limitează la momentul istoric și nu se finalizează odată cu Înălțarea. Dimpotrivă ea este veșnică, Hristos le promite oamenilor că va fi întotdeauna cu ei, iar la Înălțare nu renunță la omenitatea Sa, ci o înalță împreună cu El, ducând în trupul Său chiar și semnele cuielelor și al suliței cu care a fost împuns.

Iconografia unei biserici se poate împărți tematic în: *teme teologice* sau *dogmatice*, *istorice* și *liturgice*. Dispunerea scenelor este determinată de funcția liturgică a spațiului. Fiecărei scene îi revine un statut particular în acest

context semantic și determină atât modul propriu de a fi al credincioșilor, cât și accesul lor la înțelesul purtat de acestea, invitându-i să-și transfere interesul privirii și al gândirii de la relația cu lumea exterioară către dobândirea unei stări ce face posibilă receptarea mesajului purtător de har. Înțelegând Pantokratorul și prin frumusețea Pogorârii în lume, cupola naosului pe care este reprezentat constituie punctul de pornire pentru citirea programului iconografic al acesteia.

Iisus Hristos Pantokrator este așezat în cupola centrală, apoi *cetele îngerești*, *profeții*, *apostolii* și *Liturghia Îngerească* pe tambur. *Evangelisti* sunt dispuși în cei patru pandantivi. Este respectată astfel ierarhia etapelor revelației lui

Dumnezeu așa cum a fost ea dezvăluită mai întâi ierarhiilor îngerești, apoi profeților care au beneficiat de viziuni temporare directe și apostolilor ca martori ai Legii celei Noi.

Scenelor legate de Taina Euharistiei și temelor cu caracter liturgic le revine conca altarului. Teme cum ar fi *Rugul lui Moise*, *Jertfa lui Avraam* sau *Împărtășirea Apostolilor* stau alături de *Maica Domnului Platytera*, de reprezentarea *slujirii ierarhilor* cu sulturile pe care sunt scrise fragmente din slujba Sfintei Liturghii. Aceste teme pun accentul pe Întrupare în contextul Jertfei lui Hristos.

Naosul reprezintă biserica pământească, lumea văzută și programul iconografic pune accent pe Întrupare în context istoric, fiind prezentate teme legate de viața Mântuitorului și a Maicii Domnului, Biserica Biruitoare fiind figurată prin toate categoriile de sfinți reprezentate. Ciclul hristologic este așezat în naos și în pronaos cu accent pe Ciclul Patimilor și al marilor Praznice cum ar fi: *Buna Vestire*, *Nașterea*, *Botezul*, *Schimbarea la Față*, *Intrarea în Ierusalim*, *Răstignirea* și *Învierea*. *Înălțarea* și *Rusaliile* sunt dispuse la limita naosului cu altarul și chiar în altar, însă cu vedere directă din naos. Al doilea rând de scene ilustrează viața Mântuitorului, accentuând lucrarea Sa pământească: minunile, vindecările și alte evenimente care au o importanță aparte.

În pronaos iconografia pune accent pe Întrupare în context mariologic: *Maica Domnului Orantă*, cu Pruncul așezat în dreptul pântecelui, uneori înconjurat de o slavă, este imaginea intercesiunii, a funcției mijlocitoare a Bisericii. Scena amplă *Adormirea Maicii Domnului* de la nivelul cafasului completează ciclul marilor praznice.

Medalionul cu *Sfânta Treime* face parte din ciclul dogmatic și exprimă înțelegerea teologică a Bisericii privitor la dogma trinitară exprimată în iconografie.

În registrul inferior, comun întregului ansamblu, cel al Bisericii triumfătoare, al martorilor divinității lui Hristos, sunt prezentați *Sfinții militari*, *Deisis*, *Sfinții Împărați Constantin* și

Elena, alături de alți mucenici, doctori fără de arginți, cuvioși sau alți sfinți mărturisitori. Sfinților care s-au proslăvit pe pământul românesc li se adaugă un mănunchi de părinți duhovnicești, mărturisitori din temnițele comuniste și personalități ale culturii și neamului nostru zugrăviți pe balconul cafasului.

Pronaosul este și un spațiu cu rol funerar și de aceea aici își au locul și teme cu caracter eshatologic. Pe tavanul ce corespunde cafasului este zugrăvit un detaliu din *Judecata de Apoi*, iar pe latura nordică a bolții este reprezentată scena amplă a *Soborului Tuturor Sfinților*, mijlocind către Dreptul Judecător. La intrare, pridvorul exterior adăpostește icoana *Adormirii Maicii Domnului*, hramul bisericii, executată în mozaic.

O scurtă analiză ne permite să trasăm câteva principii directe pe care le-am folosit în elaborarea programului iconografic al *Bisericii Adormirea Maicii Domnului*.

Prima abordare și cea mai des folosită, este defășurarea spiralică a scenelor pornind de la bolta Turlei Pantokrator și încheind cu șirul sfinților în picioare.

A doua citire ar fi cea a sinapselor dintre diferite teme iconografice, capabile să nuanțeze mesajul teologic purtat de ansamblul pictural. Aceste sinapse sunt cel mai adesea plasate pe axele mari ale bisericii, atât pe verticală cât și pe orizontală, dar și poziționarea *față către față* sau citirea lor în *oglinadă*.

Un al treilea mod în care putem împărți iconografia bisericii se referă la conținutul dogmatic sau teologic, cel liturgic și cel istoric al temelor abordate. Trebuie precizat că aceste trei straturi pot fi suprapuse într-o singură icoană. Acestor trei mari direcții li se adaugă intercalarea unor simboluri care pot contribui la adecvarea mesajului specific al acestui spațiu liturgic.

Unul dintre cele mai cunoscute și influente comentarii ale Liturghiei bizantine, text ce

apartține Sfântului Gherman, Patriarhul Constantinopolului (†733), care prezintă metafora Bisericii după un model ierarhic, preînchipuind-o în „Patriarhi, așezată pe temelii în Apostoli, mai înainte vestită în Profeti, preaîmpodobită în ierarhi și desăvârșită în martiri”¹, a avut un rol esențial în dezvoltarea programului iconografic; numărul mare de sfinți care acoperă zidurile bisericii, începând cu ierarhii din altar, continuând cu mulțimea de sfinți ai Vechiului și Noului Legământ, exprimă forța cu care Biserica mărturisește întruparea lui Hristos și așteaptă A Doua Sa Venire.

Această succintă descriere a programului iconografic, care în mare este comun tuturor bisericilor ortodoxe, ne arată că, deși variate ca arhitectură și dispoziție a temelor, bisericile au în comun aceeași unitate a *vederii* care se adaptează din izvorul filocalic al unor texte patristice, din iconografia cărților de cult și nu în ultimul rând din Sfânta Scriptură.

¹ Sf. Gherman al Constantinopolului, „Istoria bisericească”, trad. rom. de pr. N. Petrescu, în *Mitropolia Olteniei*, anul XXVI, nr. 9-10, 1974, p. 825.

TURLA

Iisus Hristos Atotputernic îmbrățișează întreaga creație și trimite binecuvântarea Sa peste lume reprezentată de adunarea liturgică. Veșmintele sale roșu și albastru simbolizează firea omenească și cea dumnezeiască iar aureola crucigeră pe care este scris „owv” – „Cel ce este”, semnifică sfințenia dumnezeirii dar și realitatea Întrupării și răstignirii.

Îngerii care slujesc neîncetat lui Dumnezeu și sunt modele de statornicie sunt prezenți în imediata apropiere a Mântuitorului și în slujirea *Liturghiei îngerești* - ilustrare a imnului Heruvic din Sâmbăta Mare.

Profeții și Apostolii, beneficiari direcți ai revelației sunt zugrăviți în zona mediană a turlei datorită secvențializării cu ferestre a suprafeței picturale.

SE. EVANGHELIST
IOAN

SE. EVANGELIST
MATCI

SF. EV.
MARCU

INCEP. EP. L.
CAR. GREGORI
VOS. I. B. B. I.

SF. EV.
LUCA

SFÂNTA MĂHRĂ

SFÂNTA CĂRĂMIDĂ

ALTARUL

Altarul sau cerul pe pământ accesibil omului este spațiul marcat de jertfelnicul pe care se întrupează Hristos în Liturghie prin sfintele taine. Iconografia accentuează sfințenia și caracterul liturgic al locului prin zugrăvirea *Maicii Domnului Platytera* – cea mai înaltă decât cerurile, *Împărtășirea apostolilor și ierarhilor* ce liturghisesc având-ul în mijloc pe *Iisus Hristos* – *Împărat și Arhiereu veșnic*.

Alte două scene laterale subliniază sfințenia și caracterul de jertfă al altarului – *Rugul lui Moise* și *Jertfa lui Avram*.

SE. IER. GRIGORIE TEOLOGUL

DOMNEZELLE
CEL SFÂNT
CARERE ÎN-
TRU SFINTI
ODIHNEȘTI
CELA CE CU
GLAS ÎNTRE-
IT SFÂNTESŢI
LAUDAT DE
SERA FIMI...

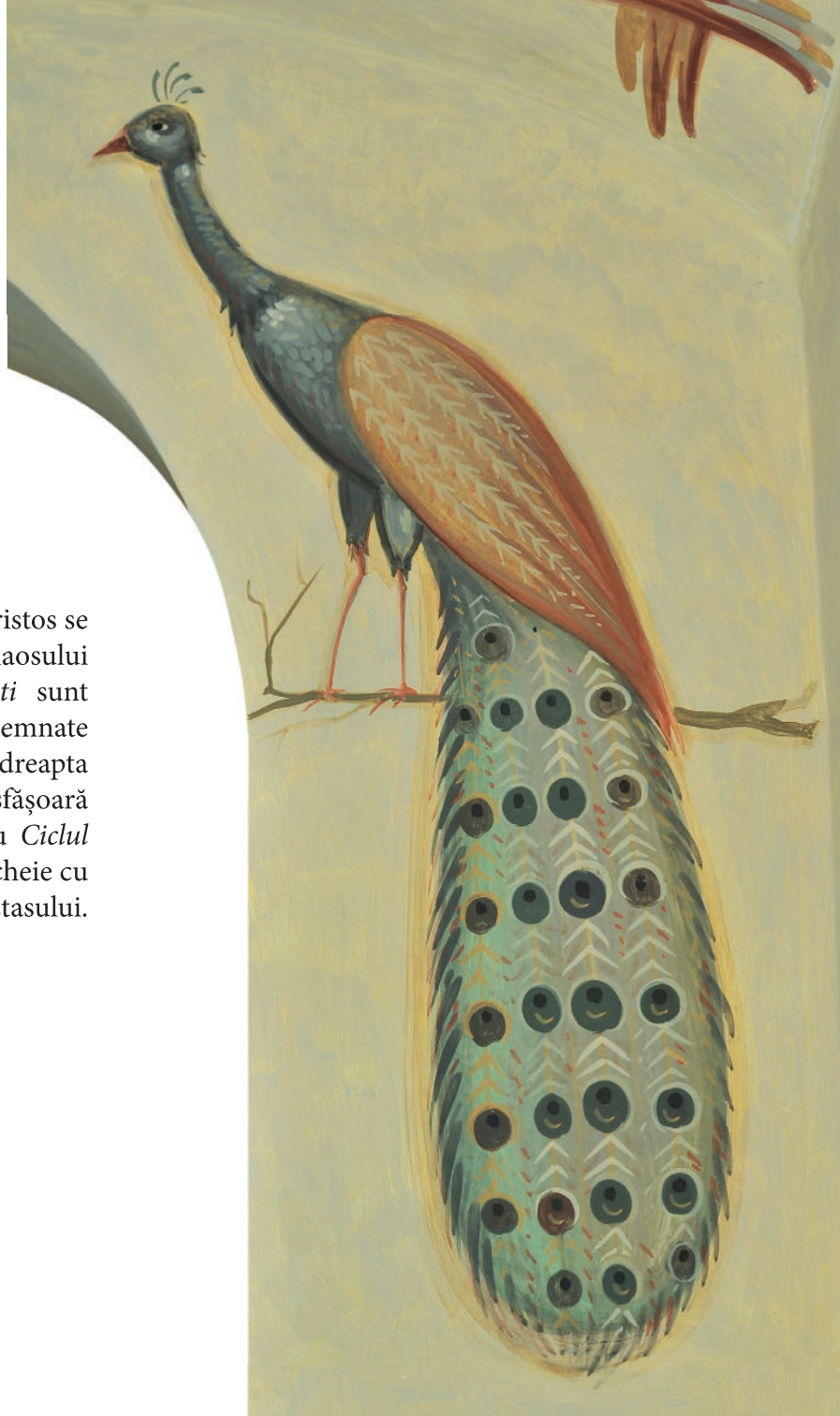
ISLIS
MARELE

HRISTOS
ARHIEREL

CICLUL ISTORIC

Ciclul istoric al vieții Mântuitorului Hristos se întinde pe zona mediană a pereților naosului și pronaosului. *Praznicele împărătești* sunt ilustrate alături de alte *minuni* consemnate în Evanghelie. Citirea lor începe din dreapta iconostasului cu *Buna Vestire* și se desfășoară pe toată partea sudică continuând cu *Ciclul patimilor* de pe peretele nordic și se încheie cu *Înălțarea* și *Rusaliile* de deasupra iconostasului.

BUNA - VESTIRE

SF. ARHANGHEL
GAVRIIL

MP ΘΥ

SFANTA

CARMELITA

SF. EV
LILIA

IMPERIA

DOMINICAN

SF. EVANGHELIST
IOAN

SFANTA

HRISTOS PREȚĂCÂND APA ÎN VIN

CINA CEA DE TAINĂ

IUDA VÂNZÂNDU-L PE HRISTOS

ADORAȚIA

MAICII DOMNULUI

AREA SPIRITUALĂ TAL UNITĂ FIMD TE, FIM DRAGOSTE SI DE TINE INDUCINDUSE IN CURĂȚIE SI SPINTEHE CU BUONIE DANTONISTE HORA CEA NESIARȘITA ÎNREUNA CU ÎNGERII ÎN JURUL TĂU RA

SA SE ASEZE MULȚIME ÎN TĂRĂ SI UNO CEE CINCI RĂMI SI CEE ÎN PESTI SI PRIND ÎN CER A BINECĂVÂNTĂȚI SI FRĂNGÂND A DAT UCCĂCĂCĂ PĂRILE PAS UCCĂCĂCĂ MULȚIME

STE SI DE TINE ÎNDULCINDU-SE ÎN CURĂȚIE ȘI SFÎNTENIE CU BUCURIE DĂNȚUISTE HORA CEA NESĂRSITĂ

SOBORUL

TUTUROR SFÎNȚILOR

CICLUL DOGMATIC

Temele dogmatice marchează axele principale ale bisericii prin plasarea reprezentărilor cu *Maica Domnului*, *Sfânta Treime* sau cele ale *Mântuitorului Iisus Hristos* ca *Pantokrator*, *Hristos în Slavă la A doua venire* ori *Hristos Emmanuel*.

MP

ΘΥ

ÎMPĂRĂTEASA

CERURILOR

SE. ARH.
MIHAIL

SE. ARH.
GAVRI

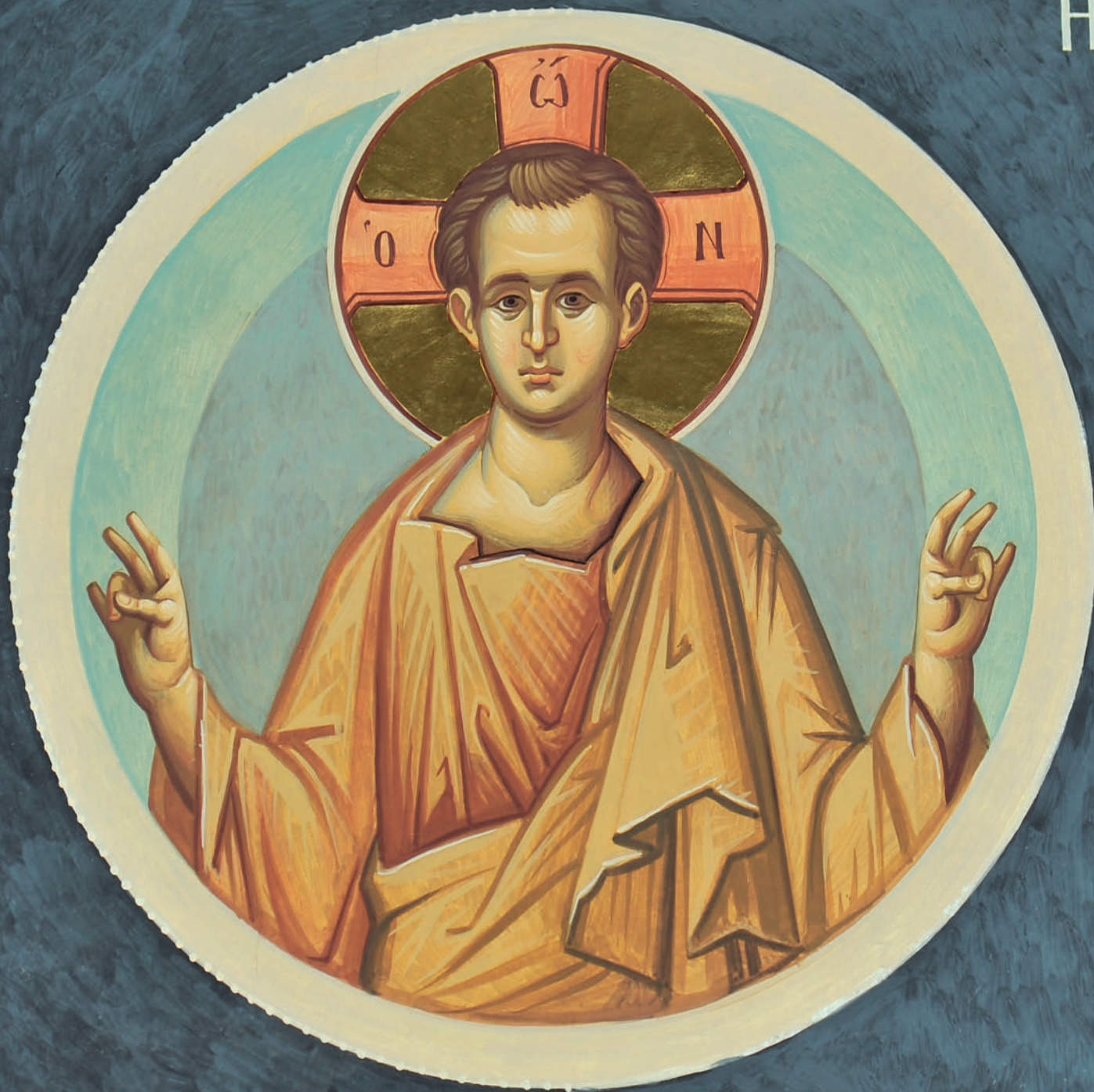

SFANTA TREIME

FARA INCEPUT + CREDEM INTRU UNUL, DUMNEZEU TATAL, FIUL, SI DUHUL SFANT TREMEA CEA DE O FIINTA SI NEDESPRTITA + CANTAND PRONIA TA CEA IUBIDARE DE OAMENI TE STAMIN PRE TIME TOIT TREIME

IISUS HRISTOS VEGHIIND ÎN SOMN

EL A ÎNDOIT GENUNCHII ȘI S'A
CULCAT CA UN LEU, CA O LEOAICĂ...
CINE-L VA DEȘTEPTA ? FACERE 43:3

PRINTE
RUGACI
DEA MAR
TAL C.
MILOSTIVE

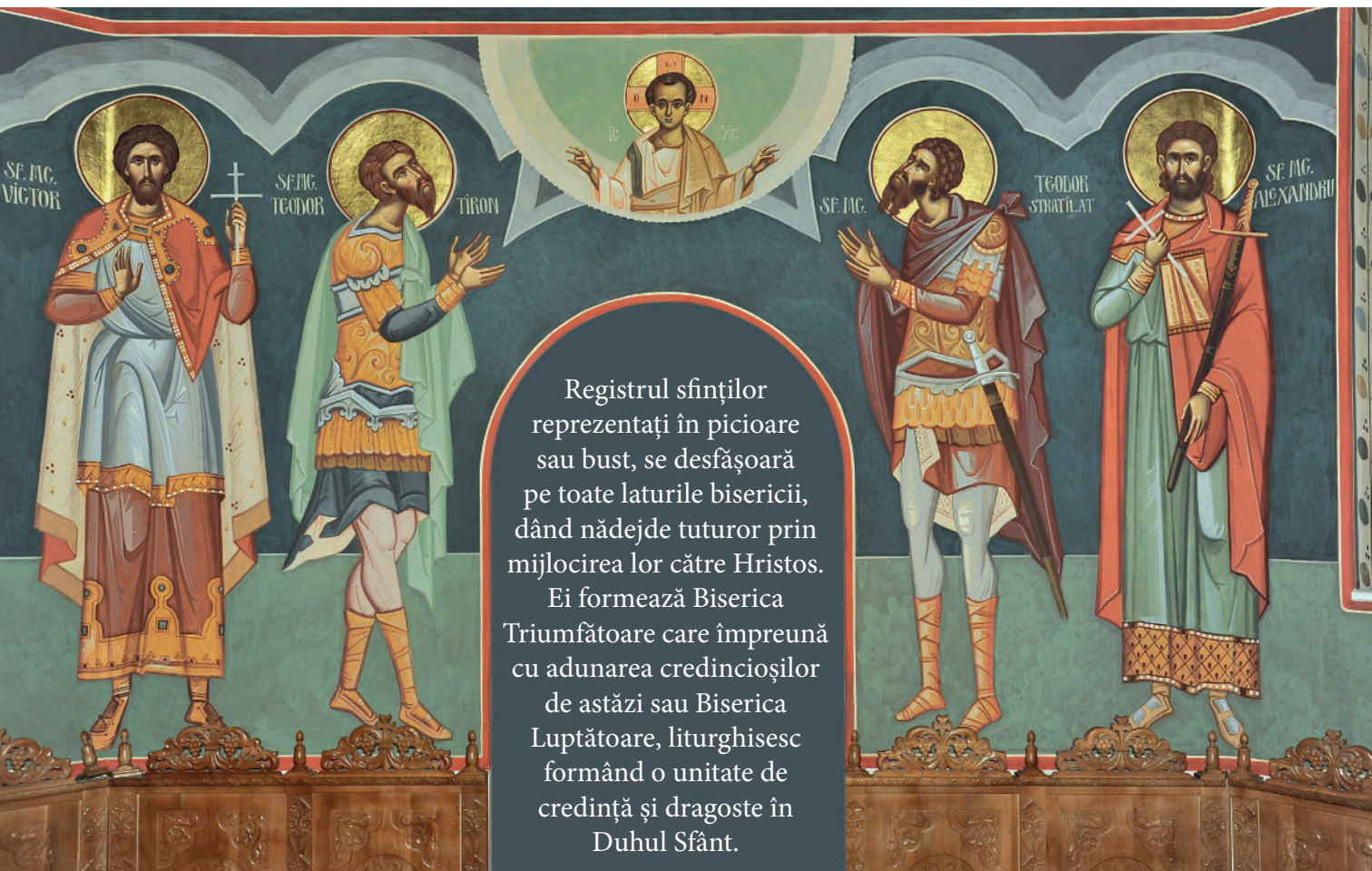
PRINTE
Re. Robil
Tai. loca
INDU SE
SI LE D
PRINTE
IERTA
RE

RUGĂCIUNEA TUTUROR SFINȚILOR

Registrul sfinților
reprezenți în picioare
sau bust, se desfășoară
pe toate laturile bisericii,
dând nădejde tuturor prin
mijlocirea lor către Hristos.

Ei formează Biserica
Triumfătoare care împreună
cu adunarea credincioșilor
de astăzi sau Biserica
Luptătoare, liturghisesc
formând o unitate de
credință și dragoste în
Duhul Sfânt.

SF. CUV
CEL

VASILE
NOU

SF. CUV.
CEL

MACARIE
MARE

SF. CUV.

IOAN
SCĂRARUL

SF. CUV.
NOUL

SIMEON
TEOLOG

SF. GUV.

PAISIE
VELICIGOVSKI

SF. GUV.
DE LA

VASILE
MOLDOVITA

SF. GUV.

DIMITRIE
BASARABOV

NATAN

SFINȚII GUVIOȘI DE LA SIHĂSTRIA PUTNEI
SILA

PAISIE

SF. MC.
DIN

ANASTASIA
SIRMIIUM

SF. AG.

IOAN

MARI DUHOVNICI

AI ROMÂNIEI

IEROSCHIM
PAISIE

OLARU

IEROM.
ABSENIIE

BOCA

ARHIM.
CLEOPA

ILIE

PR.
CONSTANTIN

GALERIU

ARHIM.
TEOFIL

PĂRĂ
IANU

ARHIM.
IUSTIN

PĂRĂ
VU

ei

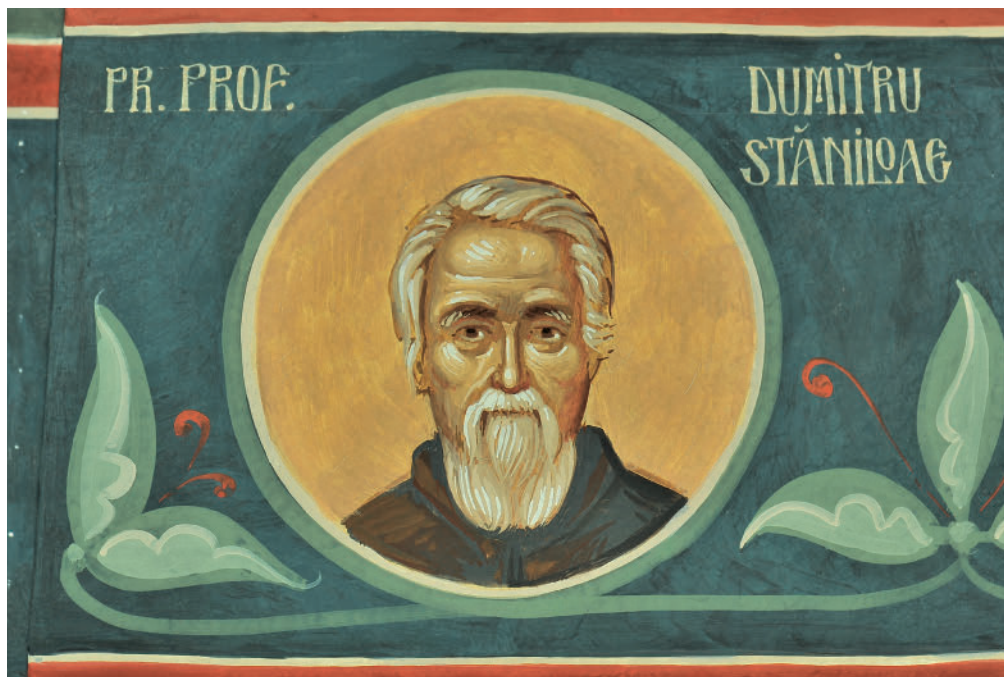
ARHIM.
CLEOPA

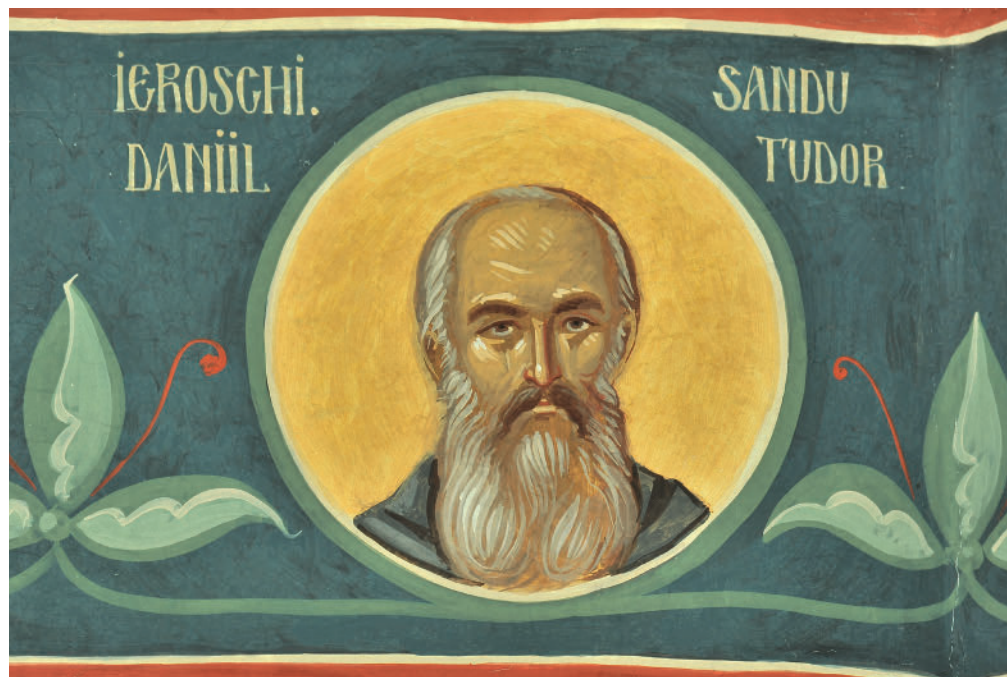
ilie

ARHIM.
IUSTIN

PÂRVU

SFANTUL

IOSIF

GUIOS

MELONDUL

SE. PROSC

DAVID

VăzuTu-
Te- au A-
Re Dum
NeZeULe,
VăzuTu-Te
au AReLe..

SF. PROROC

ISAIA

ȘI-A DAT
SUFLUL
SĂU SPRE
MOARTE
ȘI CU Cei
FĂCĂTORI

Împărate al veacurilor, Cel
ce nu suferi stricăciune,
Tu ții în dreapta Ta toate
cărările vieții omenești cu
puterea proniei Tale
celei mântuitoare.
Îți mulțumim pentru
binefacerile Tale cele
arătate și cele ascunse,
pentru viața pământească
și pentru cereștile bucurii
ale împărăției Tale.
Arată-ne și de acum
înainte mila Ta, celor
care cântăm: Slavă Ție,
Dumnezeule, în veci!

(Condacul 1, Acatistul de mulțumire
„Slavă lui Dumnezeu pentru toate!”)

ÎNSEMNARE

CU VREREA TĂTĂLUI, ȘI CU LUCRAREA FIULUI ȘI CU DESĂVÂRȘIREA D'NULUI
SFÂNT, ACEASTĂ SFÂNTĂ BISERICĂ, CU HRAMUL "ADORMIREA MAICII DOMNULUI",
ZIDITĂ ÎNTRE ANII 1950-1961 DE PE. PR. EMIL MUREȘAN, A FOST RENOVATĂ CAPITAL,
ÎN PERIOADA 2011-2020, ÎN TIMPUL ÎPS MITROPOLIT ANDREI, PRIN STRĂDANIA PREACER-
NICULUI PĂRINTE PAROH, PROTOPȘ DAN HOGNOGI, A PREOTILOR SEJUTORI IELEȘU DORIN ȘI ROMAN
VASILE ȘI OSĂRDIA CREDINCIOȘILOR DIN PAROHIE. BISERICA A FOST REPICTATĂ ÎN TEHNICA FRESCĂ
DE PICTORUL ARHIDIAC. NICOLAE BĂLEN, ÎMPREUNĂ CU ADRIAN Ș. BOGDAN R. CLAUDIU M. DIMITRU M.

SURUBA DE RESPINTIRE A SFÂNTULUI LĂCAȘ SA OFICIAȚ ÎN ZIUA DE 26 09 2021
DE CĂTRE ÎPS MITROPOLIT ANDREI, ÎNCONJURAT DE UN SOBOR DE ARHIEREI, PREOȚI ȘI CREDINCIOȘI.

MULTUMIM BUNULUI DUMNEZEU PENTRU TOATE DARURILE SALE CELE BOGATE PE CARE
LE REVARȘĂ ASUPRA NOASTRĂ ȘI-L RUGĂM CA PE CĂTĂTORII ȘI MĂLȚĂTORII ACESTEI BISERICI
SĂ-I ROMENEASCĂ ÎNTRU ÎMPĂRĂȚIA SA, CĂ LUI Î SE CUVINE SLAVĂ ÎN VECI. AMIN.

